

Descripció i avaluació de fonts d'informació

Josefa Gallego Lorenzo
Manela Juncà Campdepadrós

PID_00143764

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-Compartir igual (BY-SA) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu modificar l'obra, reproduir-la, distribuir-la o comunicar-la públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), i sempre que l'obra derivada quedi subjecta a la mateixa llicència que el material original. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. Com elaborar una bibliografia i una citació	7
1.1. Referències bibliogràfiques	7
1.1.1. Definició i funcions de les referències	7
1.1.2. Components d'una referència. Estils	8
1.1.3. Elements i transcripció de materials publicats i electrònics	10
1.1.4. Elaboració de referències de materials publicats	16
1.1.5. Elaboració de referències de materials electrònics	18
1.2. Citacions bibliogràfiques	20
1.2.1. Quan l'autor forma part de la redacció del text	20
1.2.2. Quan l'autor no forma part de la redacció del text	21
1.3. Gestors de referències bibliogràfiques	22
1.3.1. Definició i funcions	22
1.3.2. Com funcionen els gestors de referències bibliogràfiques?	22
1.3.3. Guies d'estil	24
2. Com seleccionar i avaluar	26
2.1. Selecció i avaluació de recursos web	26
2.1.1. Criteris de selecció i avaluació: principals projectes	28
2.1.2. Pautes metodològiques per a l'avaluació de recursos web	29
2.2. Qualitat de les revistes científiques	31
2.2.1. Sistemes internacionals	32
2.2.2. Sistemes nacionals	35
3. Com descriure un recurs. Model de fitxa descriptiva	39
Activitats	43
Bibliografia	44

Introducció

En aquest mòdul es proporcionen en primer lloc les pautes per a aprendre a referenciar un document imprès i en línia i a conèixer les característiques dels diferents gestors bibliogràfics.

La normalització s'ha convertit actualment en una necessitat del desenvolupament dels arxius, biblioteques i centres de documentació. No es concep parlar de xarxes, cooperació (de creació de col·leccions, de catalogació, de préstec interbibliotecari, de format MARC21), biblioteques virtuals i accés a recursos compartits, sense que hi hagi normes o estàndards que en sistematitzin la implementació. En aquest mòdul abordarem el tema de la normalització de les referències bibliogràfiques.

Els seus objectius concrets són definir les referències bibliogràfiques i els seus components, elaborar referències correctes, citar correctament i introduir-se en el maneig d'un programa informàtic de gestió de referències bibliogràfiques.

Els apartats són teòrics, normatius i pràctics, ja que un dels objectius és aconseguir una certa habilitat en la creació de referències i citacions bibliogràfiques.

En segon lloc s'aplicaran els diferents criteris de selecció i avaluació dels recursos electrònics, i per a això és necessari conèixer els diferents projectes europeus i nacionals, extreure uns criteris comuns i proporcionar uns paràmetres i indicadors que ens permetin avaluar qualsevol tipus de font o recurs d'informació en relació amb la seva autoria, contingut, etc. En aquest apartat es proporcionen les eines adequades per al seu coneixement i aplicació. Un altre factor important que s'ha de tenir en compte per a conèixer la qualitat i l'impacte de les publicacions periòdiques en les diferents disciplines és el coneixement i l'ús dels diferents sistemes d'avaluació de les revistes científiques.

En tercer lloc veurem un exemple pràctic de la descripció d'un recurs institucional.

Cada una d'aquestes parts van acompanyades de diferents activitats de caràcter voluntari que permetran consolidar coneixements i habilitat en aquestes eines de descripció i avaluació dels recursos.

Objectius

Aquest és un mòdul principalment pràctic que pretén proporcionar a l'estudiant un mètode per a:

1. Elaborar referències bibliogràfiques i citacions bibliogràfiques.
2. Distingir els elements que formen part de cada un dels documents referenciats: monografies, parts de capítols, publicacions periòdiques, tesi, normes, etc.
3. Conèixer les característiques que proporcionen cada un dels gestors de referències.
4. Iniciar l'alumne en l'ús de la recopilació i exportació de les referències bibliogràfiques.
5. Conèixer els principis teòrics i metodològics de la selecció i avaluació dels recursos.
6. Aplicació dels criteris de selecció a les fonts i recursos d'informació.
7. Consultar els sistemes d'avaluació de la qualitat de revistes científiques.
8. Descriure una font o recurs.

1. Com elaborar una bibliografia i una citació

Una **referència bibliogràfica** és la descripció del document primari a què es remet el lector.

En termes especialitzats, una referència bibliogràfica és el document que ha estat citat expressament en un treball de recerca i és obligatori, èticament i textualment, fer-hi al·lusió (Borgoños, 1999, pàg. 22). La descripció ha de ser precisa i detallada.

Les **citacions** són un tipus concret de referència bibliogràfica.

La diferència entre les referències bibliogràfiques i les citacions és que la citació és una forma abreujada de referència inserida entre parèntesis en el text o afegida com a nota a peu de pàgina, al final del capítol o al final de tot el text.

1.1. Referències bibliogràfiques

Per a elaborar referències i citacions bibliogràfiques ens basarem en la Norma UNE 50-104-1994, traducció de l'ISO 690 feta per AENOR:

- **UNE 50-104:94** (traducció de l'ISO 690:1987): Referències bibliogràfiques. Contingut, forma i estructura.
- **ISO 690-2:1999**: Referències bibliogràfiques de documents electrònics.

1.1.1. Definició i funcions de les referències

Les referències bibliogràfiques s'usen per a identificar clarament la font consultada en un treball, ja sigui tota una obra o part de l'obra. Es considera un reconeixement exprés que una font fa d'una altra font. Les referències bibliogràfiques s'ordenen alfabèticament o bé numèricament segons l'ordre en què han estat citades en el text.

Aquest tipus de referències són part indiscutible en tot treball científic de qualitat, ja que proporcionar l'origen i la verificació de la informació i contribueix a millorar la fiabilitat de la informació.

Podem utilitzar les referències quan:

- redactem una bibliografia,
- identifiquem un document en una base de dades,

- encapçalem un article o un resum,
- referenciem un altre autor,
- calculem la rellevància d'una publicació o article.

AENOR

AENOR tradueix i adapta diferents normes publicades per l'ISO. Concretament en l'àmbit de documentació ho fa mitjançant el Comitè de Normalització de Documentació (CTN/50). Exemples de normes vigents:

- **UNE 50-001/1M:2004:** CDU. Classificació decimal universal.
- **UNE 50-103:1990:** Documentació. Preparació de resums.
- **UNE 50-104:1994:** Referències bibliogràfiques. Contingut, forma i estructura.
- **UNE 50-106:1990:** Documentació. Directrius per a l'establiment i desenvolupament de thesaurus monolingües.
- **UNE 50-110:1990:** Documentació. Sumari de les publicacions periòdiques.
- **UNE 50-111:1989:** Documentació. Índex d'una publicació.
- **UNE-ISO 15836:2007:** Informació i documentació. Conjunt d'elements de metadades Dublin Core.
- **UNE-EN ISO 3166-1:1998:** Codis per a la representació dels noms dels països i les seves subdivisions. Part 1: codis dels països.
- **UNE-ISO 2108:2006:** Informació i documentació. Número normalitzat internacional del llibre (ISBN). (ISO 2108:2005).

Les referències bibliogràfiques en l'anàlisi bibliomètrica

Les referències bibliogràfiques i també les citacions són instruments molt utilitzats en l'anàlisi bibliomètrica, ja que permeten aconseguir, entre altres, dades sobre:

- La rellevància d'un document o autor en una matèria. La freqüència amb què un treball és citat és un dels criteris més utilitzats per a mesurar el grau d'impacte en la literatura del seu camp temàtic. Un exemple és el conegut Journal Citation Report (JCR), d'ISI Web of Knowledge, que s'analitzarà amb més detall en el pròxim apartat 3.2, dedicat a la qualitat de les revistes científiques.
- El tipus de fonts més consultades. Són els valors que permeten al documentalista escollir criteris de selecció i avaluació de les fonts. Per exemple, si les dades apunten que els usuaris trien majoritàriament publicacions seriades abans que la consulta de monografies, pot portar a prendre la decisió d'invertir més o menys en l'adquisició de cada tipus de font.

1.1.2. Components d'una referència. Estils

Tota referència bibliogràfica conté:

- elements (autor, títol, any...);
- convencions per a la transcripció i presentació (cursives, subratllada, ús de punt o coma o dos punts, etc.), i
- una seqüència dels elements en la referència (primer, segon, tercer, etc.).

La combinació final d'elements més el seu ordre en la seqüència i la seva transcripció dóna lloc als estils. L'ús de punts, comes, majúscules i minúscules, cursives, etc. varien en cada estil de referència.

Quants estils hi ha? No hi ha un estil adoptat globalment, malgrat l'existència de normes internacionals sobre això. Hi ha molts estils de formats:

- ISO 690-2
- MLA Style
- APA Style
- Chicago Style
- Turabian Style
- Vancouver Style
- Etc.

Diferents formats

Per a il·lustrar millor aquest punt, elaborem la mateixa referència en diferents formats:

Format ISO:

FREIRE, Juan. "Redes Sociales: ¿modelos organizativos o servicios digitales?". *El Profesional de la Información*, novembre-desembre 2008, vol. 17, p. 585-588. ISSN 1386-6710.

Format MLA:

Freire, Juan. "Redes Sociales: ¿modelos organizativos o servicios digitales?" *El profesional de la información* 17 (2008): 585-588.

Format APA:

Freire, J. (2008). Redes sociales: ¿modelos organizativos o servicios digitales? *El profesional de la información*, 17, 585-588.

Les diferències entre l'un o l'altre consisteixen en:

- l'ús de majúscules o minúscules en l'autor,
- la posició de l'any de publicació,
- el format del nom de la publicació (en cursiva o subratllada),
- la inclusió o no de la data de publicació.

Es pot donar el cas que un autor vulgui presentar una comunicació o article en dues publicacions diferents i hagi de modificar l'estil de citacions de la seva bibliografia per a adaptar-se als requeriments de l'editor.

Les normes ISO distingeixen entre documents publicats i documents electrònics. A partir d'aquest moment, aquest material seguirà les directrius de la norma UNE 50-104:1994 i ISO 690-2:1999. En aquest apartat tractarem els tipus documentals següents:

Nota aclaratòria

Encara que hi ha diferents normes internacionals i nacionals per a elaborar les referències bibliogràfiques, aplicar-les no és obligatori. N'és un exemple el material d'aquesta assignatura *Fonts d'informació*: concretament, en el mòdul 2, apartat 1 ("Com elaborar una bibliografia i una citació"), la teoria i la pràctica sobre referències bibliogràfiques es basen en la norma UNE 50-104-94 (traducció de l'ISO 690-1987) i en la 690-2, mentre que la bibliografia del material tant al final del mòdul com en notes informatives està elaborada segons les directrius que utilitza la UOC per a tots els seus materials docents (*Guia lingüística*), per raons de coherència i unificació. Tingueu en compte això quan poseu en pràctica els coneixements adquirits en aquest mòdul i no confongueu els dos models.

"Instruccions per als autors"

Les revistes recomanen utilitzar els formats dels seus apartats "Instruccions per als autors". Vegeu per exemple la revista EPI: *El profesional de la información* [en línia] Barcelona: 2000. Disponible en *El Profesional de la Información*. [Data de consulta: 30-03-2009] ISSN-e 1699-2407.

Normatives ISO

Recordem que les normes fan al·lusió a més tipus documentals, com per exemple lleis, normes, informes en la primera part de la norma UNE 50-104:1994 ISO 690 i textos electrònics, bases de dades i programes en l'ISO 690-2.

Materials publicats ISO 690:1987 / UNE 50-104:1994	Materials electrònics ISO 690-2:1999
<ul style="list-style-type: none"> • Monografies • Parts de monografies • Publicacions en sèrie • Articles en publicacions 	<ul style="list-style-type: none"> • Contribucions • Publicacions seriadades electròniques completes • Articles i contribucions en publicacions seriadades electròniques • Missatges electrònics

Lectura recomanada

La lectura d'aquests extractes no substitueix de cap manera la consulta de la norma completa, on es recullen totes les casuístiques possibles.

Referencias bibliográficas. Contenido, forma y estructura. UNE 50-104:1994. Madrid: AE-NOR (Asociación Española de Normalización y Certificación), 1994.

Información documentación. Referencias bibliográficas. Parte 2: Documentos electrónicos y sus partes. ISO 690-2 (1999): (F). Ginebra: ISO, 1999.

Seguint l'esquema anteriorment apuntat, abordarem els elements i el seu format i seguidament l'ordre que ocupen en la referència donant lloc a un model de referència.

Resum

Una referència bibliogràfica és la descripció del document primari a què es remet el lector.

Les referències s'usen per a identificar clarament la font consultada en un treball, ja sigui tota una obra o part de l'obra. Es considera un reconeixement exprés que una font fa d'una altra font.

Les referències bibliogràfiques s'ordenen alfabèticament o bé numèricament segons l'ordre en què han estat citades en el text.

Una referència es compon d'elements, transcrits en un format determinat i en un ordre dins la seqüència de la referència.

Malgrat l'existència de normes internacionals ISO, hi ha diversos estils de referències:

ISO 690-2, MLA Style, APA Style, Chicago Style, Turabian Style, Vancouver Style...

Les normes ISO de referències bibliogràfiques són l'ISO 690:1987 i ISO 690-2: 1999.

1.1.3. Elements i transcripció de materials publicats i electrònics

Aquest apartat explica un per un els elements utilitzats en les referències de materials publicats i electrònics.

Els materials electrònics comparteixen molts dels elements, però disposen de tres, que li són propis: tipus de suport, disponibilitat i data de consulta.

Cada element s'acompanya de la seva transcripció i notes d'aplicació. A continuació presentem un quadre resum dels formats utilitzats en la transcripció:

	Elements	Transcripció i format
Material publicat i electrònic	Responsabilitat de la part	COGNOM, Nom.
	Títol de la part (si és part de monografia)	"Títol: subtítol". En
	Títol de la part (si és part d'una publicació seriada)	"Títol: subtítol".
	Responsabilitat principal	COGNOM, Nom.
	Títol	<i>Títol: subtítol.</i>

	Elements	Transcripció i format
	Responsabilitat subordinada	Nom Cognom.
	Títol obra font	<i>Títol: subtítol.</i>
	Edició	Núm. ed.
	Identificació de fascicle o part	Mesos any.
	Publicació	Lloc de publicació: editorial, any
	Extensió	Núm. vol. Núm. pàg.
	Sèrie	Nom col·lecció; núm.
	Notes	
	Número normalitzat ISBN o ISSN	ISBN núm. ISSN núm.
Exclusiu del material electrònic	Tipus de suport	[En línia] [Disquet] [CD-ROM] [Programa informàtic]
	Disponibilitat	Disponible en: URL
	Data consulta	[Consulta: dia mes any]

La primera relació d'elements són els propis de tots els materials publicats. Tanmateix, els materials electrònics, que també presenten aquests elements, tenen a més altres elements propis: el tipus de suport, la disponibilitat i la data de consulta.

Responsabilitat (vàlid per a “responsabilitat principal” i “responsabilitat de la part”)

Presentació: COGNOM, Nom

Transcripció: cognom en majúscules coma nom en minúscules

PÉREZ FELIZ, Luis

- Els noms de persona es podran abreujar amb les seves inicials.
- Quan hi ha diversos autors se separen amb punt i coma i un espai, i si són més de tres s'ha de fer constar el primer seguit de l'abreviatura *et al.*
- En el cas d'obres anònimes, el primer element de referència és el títol.

- Després dels cognoms i nom dels editors, directors, compiladors o coordinadors, cal afegir-hi l'abreviatura corresponent al tipus de funció que realitza: comp., coord., ed., etc.
- Si l'autor és una entitat, s'indica el nom de l'entitat, tal com apareix en la font. En les entitats governamentals s'indica en primer lloc el nom geogràfic i a continuació el nom de la institució.

ESPANYA. MINISTERI D'HISENDA. DIRECCIÓ GENERAL DE TRIBUTS.

Si el nom que identifica l'entitat és ambigu, s'afegeix entre parèntesis el nom de la ciutat on es troba.

BIBLIOTECA NACIONAL (Madrid).

Responsabilitat subordinada

Són els editors, traductors, il·lustradors, entitats patrocinadores, inventors de la patent. No es consideren responsables principals, però podem afegir el seu nom i la seva funció després del títol.

Presentació: Nom Cognom

Transcripció: nom cognom en minúscules

DRYDEN, John. *The works of John Dryden*. Edited by H. T. Swedengerg.

ALLENDE, Isabel. *Toad's Mouth*. Trans. Margaret Sayers.

Títol

Presentació: *Títol: subtítol*

Transcripció: títol en cursiva dos punts subtítol també en cursiva

- Es fa constar tal com apareix en la font i en cursiva.
- Els subtítols es poden escriure després del títol separat per dos punts i un espai.
- Es pot afegir a continuació del títol entre claudàtors la traducció a la nostra llengua.

Manual d'informació i documentació

Experimental psychology [Psicología experimental]

Edició

Es fa referència a l'edició diferent de la primera i en la forma com apareix en la font.

Més exemples

Un autor

PUIG I LLORENS, A.

Dos o tres autors

RODRÍGUEZ, C.; SIURANA, C.

Més de tres autors

ECO, U. *et al.*

Autor desconegut

Normas de trabajo. Barcelona: Labor, 1992.

Editor, coordinador

LÓPEZ YEPES, J. (coord.)

Entitats

ISO

2ed; ed. ampl. i rev.

Indicació del fascicle

En el cas de les publicacions periòdiques, la referència ha de ser com més completa millor. S'hi han d'assenyalar els elements que identifiquin la font: periodicitat, any, volum, número.

juliol/agost 1997, vol. 9, núm. 6

Publicació

Presentació: Lloc de publicació: Editorial, any de publicació

Transcripció: lloc de publicació dos punts editorial coma any de publicació

- El lloc i l'editor són opcionals però l'any és obligatori.
- El lloc geogràfic on s'ha publicat el document se cita en la llengua d'aquest. Si es considera necessari, es pot afegir entre parèntesis el nom de la província, estat o país.
- Si hi ha més d'un lloc de publicació o més d'un editor, se cita el més destacat, i els altres s'ometen afegint-hi "etc.".
- Si el lloc de publicació no apareix especificat, se n'esmenta un de probable entre claudàtors seguit del signe d'interrogació "?", o bé no s'indica cap lloc i es posa [s. l.] (*sine loco*).

Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2006.

Cambridge (Massachusetts).

Extensió

Nombre de pàgines impreses o el nombre de volums per a monografies en diversos volums.

En documents no impresos es fa constar el nombre de peces.

IX, 358 pàg.

3 vol.

23 dispositives

Sèries

Presentació: Nom de la col·lecció; número

Transcripció: nom de la col·lecció punt i coma número

ECO, U. *Cómo se hace una tesis: técnicas y procedimientos de investigación, estudio y escritura*. Barcelona: Gedisa, 1982. Libertad y Cambio. Serie Práctica.

FRIGOLÉ, J. *Antropología social*. Barcelona: Proa, 1995. Biblioteca Universitaria; 28.

Notes

En aquest element es recullen dades del tipus:

- informació sobre l'original del qual s'ha fet una reimpressió o un facsímil,
- informació sobre l'accessibilitat del document,
- informació sobre l'estat de publicació,
- notacions de sistemes de classificació.

És un element opcional.

Reimpressió de l'edició de Boston: Estes and Lauriat, 1902.
CDU 025.

Número normalitzat

L'ISBN¹ o número normalitzat internacional va ser creat el 1966 per F. G. Foster per a normalitzar la identificació de llibres, i dels seus diferents volums i formes de presentació, l'ISBN és assignat per agències nacionals existents als diferents països.

⁽¹⁾ISBN és la sigla de l'expressió anglesa *international standard book number*.

L'ISBN és un número creat per a dotar cada llibre d'un codi numèric que l'identifiqui. Aquest número permet coordinar i normalitzar la identificació de qualsevol llibre, utilitzar eines informàtiques per a localitzar-lo i facilitar la seva circulació en el mercat editorial. El número es defineix per l'estàndard ISO (International Standard Organization) 2108.

L'ús de l'ISBN facilita la identificació no solament de cada títol, sinó de l'edició, l'editor i el país on s'edita. És una eina útil per al control d'inventaris, per a l'organització de llibres en biblioteques i en llibreries. Fins al gener del 2007, aquest codi es componia de deu caràcters numèrics o alfanumèrics, constituït en quatre grups separats per un guió entre si. A partir de l'1 de gener del 2007 l'ISBN va canviar el seu format de 10 dígits a 13 dígits.

ISBN-10: 4-8181-227-7

ISBN-13: 978-84-8181-227-5

L'ISSN² és un codi numèric internacional per a la identificació de les publicacions seriades o periòdiques.

⁽²⁾ISSN és la sigla de l'expressió anglesa *international standard serial number*.

L'ISSN està regulat per la norma ISO 3297:1987 (E) i recollit per la norma UNE 50-107:1989. Es compon de vuit xifres dividides en dos grups de quatre separades per un guió. L'últim element és de comprovació i pot ser un número o una X. Exemple: 0212-0062.

Es col·loca en un lloc visible de la publicació precedit de les sigles ISSN. Aquest número se sol·licita a Espanya al Centre Espanyol de l'ISSN, que depèn del Departament de Control Bibliogràfic de la Biblioteca Nacional.

Els ISSN són directament assignats pel Centre Nacional ISSN del país de publicació.

Alguns exemples de números normalitzats

VILARROYA, O. *Medicina clínica: manual de estilo. Publicaciones biomédicas*. Barcelona: Mosby; Doyma, 1993. ISBN 84-8174-045-4.

Communications equipment manufacturers. Manufacturing and Primary Industries Division, Statistics Canada. Preliminary edition, 1970. Ottawa: Statistics Canada, 1971. Annual census of manufacturers. Text en anglès i francès. ISSN 0700-0758.

ISBN *número*

ISSN *número*

Tipus de suport

Presentació [Suport]

Transcripció: claudàtor *tipus de suport* claudàtor

[En línia]

[Disquet]

[CD-ROM]

[Programa informàtic]

[Programa d'ordinador]

[Banda magnètica]

Disponibilitat

Presentació: Disponible a: adreça URL

Transcripció: disponible en dos punts adreça de l'URL

Disponible a: <http://uoc.edu>

Data de consulta

Presentació [Consulta: dia mes any]

Transcripció: claudàtor consulta dos punts dia mes any claudàtor

[Consulta: 30-03-2009]

Exemple de recurs electrònic

Universitat Oberta de Catalunya [en línia] Barcelona: UOC, 2008. Disponible a: <http://www.uoc.edu> [Consulta: 30-03-2009]

1.1.4. Elaboració de referències de materials publicats

Cada tipus de document referència parteix dels elements abans descrits, en un ordre determinat. A continuació presentem un quadre resum de l'ordre de cada element dins la seqüència de la referència:

	Elements	Monografies / congressos	Parts de monografies / congressos	Publ. en sèrie	Articles public. en sèrie	Publ. sèrie electr.	Parts publ. sèrie electr.	Missatges electr. llistes	
Comú al material publicat i electrònic	Responsabilitat de la part		1		1		1	1	
	Títol de la part (monografia)		2						
	Títol de la part (publ. sèrie)				2		2	2	
	Responsabilitat principal	1	3	2		1			
	Títol	2	4	1	3	2	4	4	
	Responsabilitat subordinada	3							
	Edició	4	5	3		4	5		
	Identificació de fascicle/informe				4	4		6	5
	Publicació	5	6	5		5			
	Any	6	7	6		6			
	Extensió	7			5				
	Sèrie / Col·lecció	8			7		7		
	Notes	9			8		8	7	
	Número normalitzat ISBN o ISSN	10	Opc.		9	Opc.	11	10	
	Situació de la part de l'obra		8						

	Elements	Monografies / congressos	Parts de monografies / congressos	Publ. en sèrie	Articles public. en sèrie	Publ. sèrie electr.	Parts publ. sèrie electr.	Missatges electr. llistes
Exclusiu del material electrònic	Tipus de suport					3	3	3
	Disponibilitat					9	8	6
	Data de consulta					10	9	7

Els elements marcats amb un asterisc són opcionals.

Monografies i congressos

COGNOMS, Nom. *Títol*. Responsabilitats subordinada* (traductor; prologuista; il·lustrador; coordinador; etc.). Núm. edició. Lloc: Editorial, any. Extensió. Sèries. Col·lecció, núm.*. ISBN núm.

MUNARI, Bruno. *El arte como oficio*. Juan-Eduardo Cirlot (trad. i prol.). 2a. ed. Barcelona: Labor, 1976. 175 p. Nueva colección Labor; 80. ISBN 84-335-7406-X.

Actas del I Congreso de Historia de la Lengua Española en América y España: noviembre de 1994-febrero de 1995. Echenique, Teresa; Aleza, M.; Martínez, M. José (coords.). València: Universitat, Departament de Filologia Espanyola, 1995. 564 p. ISBN 8480022698.

Capítols de monografies i ponències de congressos

COGNOMS, Nom. "Títol de la part de la monografia". A COGNOMS, Nom. *Títol*. Responsabilitats secundàries* (traductor; prologuista; il·lustrador; coordinador; etc.). Núm. ed. Lloc: Editorial, any. p. Col·lecció; núm.*ISBN *.

MUÑIZ, J. "Tratamiento quirúrgico del ulcus gastroduodenal". A MORENO GONZÁLEZ, E. (dir.). *Actualización en cirugía del aparato digestivo*. Madrid: Jarpyo, 1987, vol. IV, p. 367-369.

TOLLEMACHE, Federico. "Influjos Mediterráneos y Atlánticos en los aranceles aduaneros aragoneses de los siglos XIII y XIV". A *V Congreso Internacional de Estudios Lingüísticos del Mediterráneo, Málaga, 27 de agosto-1 de septiembre 1973*. [Málaga] Instituto de Cultura Hispánica, 1977, p. 15-25.

Publicacions en sèrie

Títol: subtítol. Responsabilitat principal. Núm. edició. Identificació del fascicle. Lloc: Editorial, data del primer volum-data de l'últim volum. Sèrie. Notes. ISSN núm.

Lápiz. Febrero 1983, núm. 3. Madrid: Publicaciones de Estética y Pensamiento, 1982-. ISSN 0212-1700

Educació Social: Revista d'Intervenció Sòcio-Educativa. Escola de l'Esplai. 2002, núm. 20. Barcelona: Fundació Pere Tarrés-Escola de l'Esplai, 1995-. ISSN 1135-805-X.

Articles de publicacions en sèrie

COGNOMS, Nom. "Títol de l'article". Responsabilitat subordinada. *Títol del document font*. Localització en el document font: any, número, pàgines.

LLOSA, Josep, *et al.* "Modulo scheduling with reduced register pressure". *IEEE Transactions on Computers*, 1998, vol. 47, núm. 6, p. 625-638.

ALVAREZ, Begoña; BALLINA, F. Javier de la; VÁZQUEZ, Rodolfo. "La reacción del consumidor ante las promociones". *MK Marketing + Ventas*, enero 2000, núm. 143, p. 33-37.

1.1.5. Elaboració de referències de materials electrònics

Els documents electrònics estan creats, emmagatzemats i difosos per un sistema informàtic. Són definitius o poden ser modificables tant en forma com en contingut. Poden tenir, o no, un equivalent en paper (exemple: una base de dades). Els elements marcats amb un asterisc són opcionals, amb dos asteriscs són obligatoris per als documents en línia, ja que es tracta de la localització de la font i de la data de consulta.

Lectura recomanada

Information-Références bibliographiques. Partie 2: Documents électroniques, documents ou parties de documents. Norme internationale ISO 690-2: (F). Ginebra: ISO, 1987.

Publicacions seriades electròniques completes

Responsable principal. *Títol* [tipus de suport]. Edició. Designació dels números (data i/o número)*. Lloc de publicació: Editor, data de publicació. Descripció física*. Col·lecció*. Notes*. Disponibilitat i accés**. [Data de consulta]**. Número normalitzat*.

Polytechnic Institute and State University, 1989-[ref. de 15 marzo 1995] Semestral. Disponible a: gopher://borg.lib.vt.edu:70/1/jte. ISSN 1045-1064.

Articles i contribucions en publicacions seriades electròniques

Responsable principal (de la contribució). "Títol (de la contribució)" [tipus de suport] *Títol* (de la publicació en sèrie). Edició. Localització de la part dins del document font. Notes*. Disponibilitat i accés**. [Data de consulta]**. Número normalitzat.

GÓMEZ, Gabriel. "Brevisima introducción a la poesía brasileña"[en línia]. *Argos, Revista de Literatura*. nov.-gener. 2002, núm. 20. Disponible a: <http://fuentes.csh.udg.mx/CUCSH/argos/20nov-ene02/20egomez.html>. [Consulta: 30-03-2009] ISSN 1562-4072.

Missatges electrònics distribuïts per llistes, butlletins, etc.

Responsable principal (del missatge). "Títol del missatge" [tipus de suport] A: *Títol* (del sistema en què es publica el missatge). Numeració i/o localització del missatge dins el sistema (data, número del missatge). Disponibilitat i accés** [Data de consulta]**.

Exemple

LÓPEZ HERNÁNDEZ, Paco <pacol@DB.UC3M.ES> "Facebook y los derechos de autor" [en línia]. A *Iwetel. Lista de distribución*: 18 febrero 2009. Disponible a: <http://rediris.es/archives/iwetel.html> [Consulta: 24-02-2009]

Guia ràpida de consulta per a l'elaboració de les referències bibliogràfiques més habituals

	Elements	Transcripció i format	Mono-grafies / congressos	Parts de monografies / congressos	Publ. en sèrie	Articles public. en sèrie	Publ. sèrie electr.	Parts publ. sèrie electr.	Missatges electr. llistes
Comú al material publicat i electrònic	Responsabilitat de la part	COGNOM, Nom.		1		1		1	1
	Títol de la part (monografia)	"Títol: subtítol". A		2					
	Títol de la part (publ. sèrie)	"Títol: subtítol".				2		2	2
	Responsabilitat principal	COGNOM,1 Nom.	1	3	2		1		
	Títol	<i>Títol: subtítol.</i>	2	4	1	3	2	4	4
	Responsabilitat subordinada	Nom Cognom.	3						
	Edició	Núm. ed.	4	5	3		4	5	
	Identificació de fascicle/ informe	Mesos any.			4	4		6	5
	Publicació	Lloc de publicació: editorial,	5	6	5		5		
	Any	Any .	6	7	6		6		
	Número de la norma / llei / informe	Núm.							
	Extensió	Núm. pàg. Núm. vol.	7			5			
	Sèrie / Col·lecció	(Nom col·lecció; núm.)	8		7		7		
	Notes		9		8		8	7	
	Número normalitzat ISBN o ISSN	ISBN núm. ISSN núm.	10	Opc.	9	Opc.	11	10	
Situació de la part de l'obra			8						

Opc. = opcional.

Nota d'aplicació: si no es disposa de dades sobre algun element, es continua amb l'element següent.

	Elements	Transcripció i format	Mono-grafies / congressos	Parts de monografies / congressos	Publ. en sèrie	Articles public. en sèrie	Publ. sèrie electr.	Parts publ. sèrie electr.	Missatges electr. llistes
Exclusiu del material electrònic	Tipus de suport	[en línia] [disquet] [CD-ROM] [Programa informàtic]					3	3	3
	Disponibilitat	Disponible a: URL					9	8	6
	Data consulta	[Consulta: dia mes any]					10	9	7

Opc. = opcional.

Nota d'aplicació: si no es disposa de dades sobre algun element, es continua amb l'element següent.

1.2. Citacions bibliogràfiques

Les citacions bibliogràfiques són un tipus de referència.

Norma UNE 50-104:94

La norma UNE 50-104:94 defineix, en el capítol 9, les relacions entre les referències i les citacions bibliogràfiques i els diferents mètodes de les referències numèriques.

Per citar correctament un autor, segons la norma UNE 50-104:1994, haurem de partir de:

- Si l'autor forma part de la redacció del text.
- Si no forma part de la redacció del text.

1.2.1. Quan l'autor forma part de la redacció del text

Citarem: Cognom (any)

Cognom en minúscules de l'autor parèntesi any parèntesi

També és possible citar el nom per a evitar confusions, encara que majoritàriament se cita només el cognom, i citar les pàgines o capítol.

Domínguez (2007)

M. Isabel Domínguez (2007)

Domínguez (2007, pàg. 3)

Situacions diverses que es poden donar:

- Dos autors en la mateixa obra: citarem els dos cognoms separats per *i*, & o *and*.

Pérez i Gómez (2004)

Wallace & Fay (1992)

- Tres autors en la mateixa obra: La primera vegada citarem els tres cognoms separats de la manera següent: cognom, cognom i cognom parèntesi any parèntesi.

Adams, Brookshire and Slenick (1993)

La segona vegada i següents citarem el primer autor i hi afegirem *et al.*

Adams *et al.* (1993)

- Dos o més autors d'obres diferents i anys diferents: Citarem Cognom (any) punt i coma Cognom (any)

Donnelly (1961); Kinsey (1960)

- El mateix autor ha publicat diversos treballs el mateix any: citarem Cognom (any lletra)

Codina (2000b)

Explicació: s'alfabetitzen els títols publicats en a, b, c... En l'exemple, Lluís Codina publica tres articles l'any 2000. Ordenem alfabèticament els títols (començant per la primera paraula amb càrrega de significat, no amb els articles). L'exemple cita la segona obra de Codina de l'any 2000.

1.2.2. Quan l'autor no forma part de la redacció del text

Citarem (Cognom, any)

Parèntesi Cognom en minúscules de l'autor coma any parèntesi

També és possible citar el nom, encara que majoritàriament se cita només el cognom, i citar les pàgines o capítol.

(Domínguez, 2007)

(M. Isabel Domínguez, 2007)

(Domínguez, 2007, pàg. 3)

Resum

Les citacions bibliogràfiques són un tipus de referència.

Per citar correctament un autor haurem de partir de:

- Si l'autor forma part de la redacció del text, escrivim cognom parèntesi any parèntesi: Sabater (1992).
- Si no forma part de la redacció del text, escrivim parèntesi cognom any parèntesi: (Sabater, 1992).

1.3. Gestors de referències bibliogràfiques

Els gestors de referències bibliogràfiques són uns programes informàtics que permeten a estudiants, professors i investigadors disposar d'una base de dades personal per a emmagatzemar referències bibliogràfiques, amb les quals elaborar bibliografies sense necessitat de tenir coneixements previs sobre el tema.

1.3.1. Definició i funcions

Les referències bibliogràfiques es poden introduir manualment o bé es poden importar des d'altres bases de dades, catàlegs, arxius .txt, etc. amb el consegüent estalvi de temps. Així mateix, aquests programes permeten compartir les referències amb companys. És un tipus de programari documental compatible amb moltes bases de dades de revistes i catàlegs, i també amb els principals programes d'edició de texts i formats (Word, Openoffice, .html, .rtf, etc.).

La principal funció és crear una base de dades personal, fet que permet a l'usuari:

- a) Organitzar les referències: crear, modificar, agrupar, recuperar, etc.
- b) Importar referències de catàlegs i altres bases de dades (en local o remot).

Importar referències bibliogràfiques de la base de dades ISOC de Documentació del CSIC.

- c) Elaborar bibliografies.
- d) Redactar i inserir citacions a l'article o treball de curs.
- e) Utilitzar el programa com a gestor de biblioteques de mida petita.

El programa pot fer les funcions de catàleg en una biblioteca personal, o pot ser útil per a inventariar un fons, per a fer estudis bibliomètrics, per a indexar documents, etc. (Serrat; Suñer, 2005, pàg. 4).

1.3.2. Com funcionen els gestors de referències bibliogràfiques?

Hi ha programes gratuïts, com BiblioExpress, Bibliographix, Connotea, Papyrus, Scholar's Aid, Tellico, i programes de subscripció, com RefWorks, EndNote, Procite, Reference Manager, però, llevat de les particularitats de cada un, existeix un funcionament genèric.

Programari	Tutorial
ProCite	http://www.procite.com/support/pcsupport.asp http://www.cityu.edu.hk/lib/instruct/guides/libguide/bibsoft.htm
EndNote	http://www.endnote.com/training/
Reference Manager	http://www.refman.com/training/

Programari de gestió de referències

Aquest tipus de programes solucionen el problema de la falta de cohesió quant a la normalització de les referències bibliogràfiques, anteriorment apuntat. Representen una gran ajuda per a la comunitat acadèmica en el moment de redactar els seus treballs amb un format de referència requerit per la publicació. Hem de considerar que el volum de citacions i referències d'un treball pot ser elevat.

Lectura complementària

La següent pàgina web ofereix una de comparativa dels programes de pagament: Thomson Reuters. Endnote. Compare products. [Data de consulta: 30-03-2009]

Programari	Tutorial
RefWorks	http://www.refworks.com/tutorial/
Bibliographix Pro	
Biblioscape	
BiblioExpress	
Scholar's Aid	

Comentarem les funcions de creació, importació de referències i citacions. Per a la resta de les funcionalitats, l'estudiant haurà de consultar els ajuts del programa elegit.

Creació manual d'una referència

Cada productor ha creat una base de dades, amb uns camps determinats, uns criteris d'introducció i uns formats de sortida. Com a usuaris, no hem de crear els camps de la base de dades, només seleccionar les opcions.

El primer que haurem de seleccionar és el tipus de document que referenciam. El programa ens permetrà escollir entre diferents tipus com a:

- Acta de conferència
- Article de diari
- Article de revista
- Capítol d'un llibre
- Fòrum de discussió en línia
- Enregistrament de so
- Lleis
- Llibre sencer
- Mapa
- Monografia
- Pagina web
- Patent
- Pel·lícula
- Programa d'ordinador
- Revista electrònica
- Tesi
- Vídeos i DVD
- [..]

En funció de cada tipus de document, haurem d'omplir uns camps o altres.

Aquests camps fan referència a atributs propis de l'anàlisi formal (autor, títol, edició, etc.) i de l'anàlisi de contingut (descriptors / resum).

El programa ens assistirà a cada pas i ens avisarà si algun camp no s'ha introduït. En aquest punt es pot destacar que l'usuari no ha de conèixer necessàriament l'ús de les cursives o altres formats. Només hem d'omplir el camp i, en funció del format de sortida, el gestor el formatarà.

Format automàtic

Com a usuaris hem introduït el nom de la revista *El Profesional de la Información* sense cap format especial, però quan demanem la referència en format ISO 690-2 el nom de la revista apareix en cursiva.

Importació de referències

Si, en lloc d'introduir la referència manualment, la importem des d'una altra base de dades, de primer haurem de seleccionar els registres que vulguem importar, i en funció de la compatibilitat entre aquesta i el nostre gestor personal, la importació serà directa o bé haurem de fer algun pas intermedi, com per exemple copiar les referències en un arxiu .txt o enviar-les per correu personal.

Citació

És una de les opcions més ben valorades pels usuaris, ja que permet redactar el text a Word i inserir-hi citacions, les quals enllacen amb la base de dades de referències bibliogràfiques i d'aquesta manera es van afegint al Word a mesura que anem redactant. Així mateix, elabora la bibliografia final del treball en el format que s'hagi escollit (Codina, 2002, pàg. 11).

1.3.3. Guies d'estil

Alguns dels estils que s'ofereixen, amb indicació de les revistes que els requereixen, són:

- ISO 690-2
- APA
- Chicago
- CSE
- Harvard
- MLA
- Vancouver

Una vegada introduïdes les dades, seleccionarem l'estil que vulguem (Vancouver, MLA...) i el format final de la bibliografia (Word, .html, .rtf, Openoffice...). Recomanem consultar les possibilitats que ofereix cada un dels programes.

Usant un gestor de referències, l'usuari estalvia temps i esforços en el moment de redactar la bibliografia i en el moment de la recerca de cada document referenciat, ja que el programa enllaça amb els serveis de recuperació de la biblioteca.

Referenciem un article de la revista *El Profesional de la Información* de l'any 2007, i el programa ens facilita una icona de consulta que, en clicar-la, ens porta al catàleg de la biblioteca universitària o de la xarxa de biblioteques en què participem, concretament a la pàgina web d'EPI, on podem consultar l'article en text complet.

Resum

Els gestors de referències bibliogràfiques són programes que permeten a estudiants i a professors disposar d'una base de dades personal de citacions i referències, sense necessitat de tenir coneixements previs sobre citació bibliogràfica.

Tenen diverses funcions: crear i importar referències, redactar bibliografies i articles amb citacions inserides i, fins i tot, poden fer funcions de gestió documental en centres petits.

Ofereixen diferents formats de citacions (ISO 690-2, APA, MLS...) i altres formats de sortida (Word, .html, .rtf...).

2. Com seleccionar i avaluar

Vivim en l'anomenada *societat de la informació*, on preval la informació digital, l'apogeu d'Internet, l'oportunitat d'accés i socialització de la informació, la qual cosa ha provocat un creixement incontrolable dels recursos d'informació existents.

Seleccionar i avaluar la qualitat dels recursos d'informació és cada vegada més necessari, sobretot per part de les unitats d'informació, ja que, com a intermediaris, són els principals responsables de proporcionar informació de qualitat als usuaris.

A continuació definim alguns conceptes: selecció, avaluació i qualitat.

Orera Orera (1996) defineix la **selecció** com el procés mitjançant el qual es decideix quins documents s'han d'afegir a la col·lecció d'una biblioteca.

Segons Salvador i Angós (2001), l'**avaluació** es defineix com l'aplicació d'un conjunt de mètodes i tècniques d'investigació que permeten obtenir informació fiable per a la presa de decisions en les tasques de desenvolupament, manteniment i gestió dels sistemes i serveis d'informació, és a dir, implica l'aplicació de mètodes i criteris científics a fi de millorar la presa de decisions.

Per a Codina (2000), l'avaluació és un procediment formalitzat, constituït per un mètode explícit i articulat, pel qual es determina la qualitat d'un recurs.

La norma ISO 8402 defineix la **qualitat** com a:

“El conjunt de totes les característiques d'un producte o servei que tenen a veure amb la seva capacitat de satisfer les necessitats definides o implícites.”

2.1. Selecció i avaluació de recursos web

Actualment, les col·leccions bibliotecàries ja no estan formades exclusivament per documents en suports tangibles que s'adquireixen per mitjà dels mètodes tradicionals, sinó que ara també en poden formar part documents d'accés remot que no són necessàriament propietat de la biblioteca.

Per a fer front a les necessitats informatives dels usuaris, les biblioteques necessiten planificar i organitzar la col·lecció. És per això que és necessari seleccionar i avaluar els documents que per les seves característiques materials i intel·lectuals siguin adequats per al servei que la biblioteca ha de prestar.

El principal repte dels professionals de la informació davant l'enorme increment de recursos existents a la xarxa és organitzar i seleccionar aquests recursos, avaluar-ne la qualitat i fer-los accessibles a l'usuari. Per a això cal establir uns criteris de selecció i avaluació que ajudin a la presa de decisions de les polítiques bibliotecària i pressupostària. A més, cal tenir en compte la limitació de personal per al tractament, la gestió i el manteniment dels fons.

Aquests recursos poden ser tant comercials (de pagament) com gratuïts, i inclouen des de:

- revistes, actes de congressos o projectes d'investigació;
- catàlegs de biblioteques, bases de dades;
- repositoris institucionals amb producció científica;
- documentació d'associacions, grups, fòrums, blogs, xarxes socials;
- publicacions electròniques;
- informació corporativa.

Alguns autors, com Ibarra, opinen que cal definir criteris de selecció i establir un mètode de selecció, avaluació i accés als millors recursos digitals gratuïts de caràcter acadèmic. S'aplicarà amb diferents criteris tenint en compte cada tipus de font d'informació gratuïta que es pot trobar amb més freqüència en una biblioteca digital. Els criteris que proposa són de dos tipus: de fons (accés, funcionament, autoritat, suport institucional, credibilitat, etc.) i de forma (aparença, navegació...).

La qualitat de la informació digital es pot avaluar des de diferents perspectives, encara que la més generalitzada és la que se centra en la satisfacció de l'usuari i en l'anàlisi i la valoració d'una sèrie de criteris de selecció.

Per tant, a l'hora d'avaluar un recurs, lloc o contingut web és important determinar què cal avaluar (tema), per què s'avalua (objectiu) i com s'avalua (ús d'instruments bàsics constituïts per criteris, indicadors i estàndards).

I com mesurem la qualitat d'un recurs d'informació? Malgrat la falta d'unanimitat entre els autors, hi ha criteris que ajuden a determinar quins recursos són mereixedors de formar part de les diferents col·leccions de les unitats d'informació i que es basen tant en la qualitat de continguts com en la presentació de la informació.

2.1.1. Criteris de selecció i avaluació: principals projectes

A continuació assenyalarem alguns dels projectes europeus i americans que recullen els principals criteris de selecció per a avaluar els recursos d'una organització, entre els quals destaquen:

- **Kent State University**, que proposa com a criteris per a avaluar els recursos web paràmetres generals com autoritat, exactitud, objectivitat, actualització i abast.
- **El Projecte DESIRE** (Development of a European Service for Information on Research and Education), en què van col·laborar institucions del Regne Unit, els Països Baixos, Noruega i Suècia. El seu objectiu va ser proposar uns criteris de selecció per als portals de recursos temàtics relacionats amb la cobertura, el contingut, els aspectes formals d'organització i presentació del recurs, el procés i la política de gestió de la col·lecció.
- **INTUTE**, proporciona els criteris aplicats al seu portal temàtic de ciències socials, els recursos de caràcter científic i/o acadèmic del qual estan seleccionats, avaluats, catalogats i descrits per especialistes.

A Espanya destaquen els projectes:

- **Darwin**
- **Complured**. Guia de recursos: criteris de selecció.
- **Universitat Oberta Virtual (UOC)**

De manera general, aquests projectes seleccionen els seus recursos a partir de criteris d'excel·lència basats en la tria d'entre 5 i 15 recursos per node temàtic, entre els quals destaquen la tipologia documental, la cobertura geogràfica, el contingut acadèmic i especialitzat gratuït, la llicència lliure per a distribució i la cobertura temàtica.

Els criteris més comuns a totes les propostes són:

- cobertura i contingut temàtic;
- autoritat individual, institucional, corporativa i editorial;
- actualitat de la informació;
- previsió d'ús;
- adequació de la col·lecció;
- qualitat;
- llengua de publicació;
- data de publicació;
- format de la publicació;
- cost, i
- objectivitat i estil.

Per tal d'ajudar l'usuari final a establir criteris específics per a la selecció i avaluació dels recursos digitals que es publiquen en la web, són molts els autors i les institucions –sobretot biblioteques– que han elaborat directius i tutorials que inclouen exemples de bones i males pràctiques. Entre aquests treballs aconsellem la lectura dels articles següents per a aprofundir sobre aquest tema.

- **Ll. Codina Bonilla** (2000). “Evaluación de recursos digitales en línea: conceptos, indicadores y métodos”. *Revista Española de Documentación Científica*. Disponible a <http://www.lluiscodina.com/metodos.htm>
- **J. A. Merlo Vega** (2003). “La evaluación de la calidad de la información web: aportaciones teóricas y experiencias prácticas”. A: *Recursos informativos: creación, descripción y evaluación* (pàg. 101-110). Mérida: Junta de Extremadura. Disponible a <http://exlibris.usal.es/merlo/escritos/calidad.htm>.
- **M. D. Ayuso García; V. Martínez Navarro** (2006). “Evaluación de calidad de fuentes y recursos digitales: guía de buenas prácticas”. *Anales de Documentación*. Disponible a <http://revistas.um.es/analesdoc/article/view-File/1841/1841>.

2.1.2. Pautes metodològiques per a l'avaluació de recursos web

Els criteris proposats per les diferents institucions han de respondre a la pregunta: què ens interessa avaluar? La resposta estarà determinada pel conjunt de propietats bàsiques que tenen aquests continguts en projectes professionals, llocs web, biblioteques, etc. denominats *paràmetres*, que, segons Codina (2000), s'identifiquen amb les propietats o característiques dels recursos digitals objecte d'avaluació, els quals al seu torn seran matisats per diferents *indicadors* que respondran a la pregunta: com avaluar aquests criteris? És a dir, quins aspectes o elements d'un recurs digital mereixen atenció per a poder prendre decisions sobre la qualitat d'un paràmetre.

A continuació establim unes pautes metodològiques que s'han de tenir en compte en l'avaluació de qualsevol recurs web:

- Determinar els destinataris (àmbit, temàtica, idioma...).
- Determinar les fonts (institucions, organitzacions, personals, blogs...).
- Conèixer la importància d'avaluar (confiança i qualitat).
- Disposar de criteris d'avaluació (paràmetres i indicadors).
- Seguir un procediment d'avaluació.
- Adoptar els criteris.

I una fitxa amb els principals paràmetres i indicadors que s'han de tenir en compte per a dur a terme l'avaluació de qualsevol recurs o lloc web prenent com a referència la proposta de Codina.

Paràmetres	Indicadors
Autoria	Adequació i solvència
Contingut	Valor intrínsec i volum informatiu
Accés a la informació	Navegació
	Recuperació
Ergonomia	Comoditat Facilitat d'utilització
Lluminositat	Presència Qualitat d'enllaços
Usabilitat	Processos
	Errors
	Nre. d'enllaços que reben

El procediment és el mètode elegit per a poder aplicar els criteris (paràmetres i indicadors) de qualitat a un recurs. Per a això, cal:

- 1) Identificar el tipus de pàgina.
- 2) Determinar exclusions.
- 3) Usar un formulari apropiat.
- 4) Explorar sense criteris.
- 5) Aplicar els criteris, per a determinar la qualitat.

Aquests formularis són eines estructurades i organitzades que, generalment, estan acompanyats d'instruccions exemplificades d'ús per a ajudar els professionals a utilitzar-los correctament. És convenient utilitzar-los, ja que, d'una banda, estableixen unes directrius per les quals guiar-se i de l'altra, ofereixen una llista completa d'indicadors que faran que res no s'oblidi i tot hi quedi reflectit.

- Darwin
- Codina
- Universitat de Berkeley
- Website investigator
- Ciberguie

Com es pot veure, la selecció i l'avaluació presenten molts punts en comú des del moment en què per a seleccionar cal fer una avaluació i per a avaluar és necessari fer una selecció. Què les relaciona i què les diferencia? Es pot dir que, mentre que la selecció mira per la qualitat d'un recurs per si mateix i respecte

a l'ús que en farà un usuari, l'avaluació, a més d'això, estudia la projecció del recurs en la web i com aquest s'adapta a les necessitats dels usuaris en el seu ús quotidià. La selecció és més una qüestió teòrica, mentre que l'avaluació és més aviat pràctica relacionada amb l'ús.

Totes dues, la selecció i l'avaluació, tenen com a objectiu determinar quins recursos formaran part de la col·lecció de la unitat d'informació.

En general, es pot assenyalar que tot és objecte, i amb "tot" ens referim tant a els recursos gratuïts com els de pagament. Hi ha la concepció errònia en la societat actual en general que, si alguna cosa és de pagament, ja és bona per defecte, i que, si no ho és, la qualitat minva. Si s'avaluen totes dues qüestions, ens podem adonar que això és completament fals, ja que hi ha bo, dolent i regular en tots dos conjunts.

2.2. Qualitat de les revistes científiques

Els professionals de la informació, investigadors i responsables de l'avaluació necessiten disposar d'indicadors quantitius que mesurin la qualitat de les revistes científiques a escala mundial i els facilitin la presa de decisions en la selecció de revistes per a la formalització de subscripcions, la tramesa de manuscrits i l'avaluació de l'activitat científica.

Quant als criteris per a avaluar la qualitat de les revistes científiques, convé tenir en compte, d'una banda, factors com el contingut, i són els especialistes de cada àrea els que millor ho poden valorar. Un altre factor és la difusió: tots els autors volen obtenir la màxima visibilitat per als seus treballs, i per tant intentaran publicar en les revistes amb més difusió.

Per a mesurar la visibilitat i difusió directa de les revistes és necessari considerar aspectes com la tirada, el nombre de subscripcions i la presència en catàlegs de biblioteques, directoris de publicacions periòdiques (Latindex), bases de dades (SCI, SSCC de l'ISI) i presència a Internet mitjançant directoris i pàgines web pròpies de les revistes.

Entre les eines més utilitzades per a conèixer la qualitat de la producció científica, hi ha els índexs d'impacte. En destaquem els més coneguts:

Sistemes d'avaluació de revistes	
Internacionals	Latindex Alternatives-ISI
	SciELO
	ERIH

Sistemes d'avaluació de revistes		
	ISI JCR	SCImago Índex H Scholar Google Scopus
Nacionals	RESH	
	IN-RECS	
	IN-RECJ	
	CARHUS	
	DICE	
	FIP	

2.2.1. Sistemes internacionals

- Latindex
- SciELO - Scientific Electronic Library Online
- ERIH - European Reference Index for the Humanities, de la European Science Foundation
- ISI JCR
- Alternativas-ISI
 - SCImago Journal & Country Rank
 - Índice H de Hirsch
 - Scholar Google
 - Scopus

Latindex

Latindex. Sistema regional d'informació en línia per a revistes científiques de l'Amèrica Llatina, el Carib, Espanya i Portugal, la finalitat primordial del qual és millorar la qualitat de les publicacions periòdiques produïdes en aquests països, difondre-les i fer-les més accessibles.

L'objectiu de Latindex és l'avaluació de les revistes a partir del nombre de criteris de qualitat proposats en la base de dades, 33 per a les revistes impreses i 36 per a les electròniques. Per a això ha desenvolupat tres productes d'informació: el directori, el catàleg i un índex de recursos accessibles al públic. El directori, accessible des de 1997, permet l'accés a les dades normalitzades i acadèmiques (responsables, editorial...) de més de 17.432 revistes, de les quals 3.042 són revistes espanyoles. Mentre que el catàleg, accessible des de març de 2002, proporciona les dades de la qualitat editorial de cada un dels registres de les revistes (en aquest moment 3.757, de les quals 1.193 són espanyoles). Els títols que formen part del catàleg han estat seleccionats i classificats segons els criteris Latindex.

Lectures complementàries

Es poden consultar amb més detall els criteris Latindex sobre avaluació de les revistes en les fonts següents:

- Latindex. *Evaluación de las revistas impresas.*
- Latindex. *Evaluación de las revistas electrónicas.*

Els criteris de qualitat s'agrupen en les categories següents:

- **Característiques bàsiques.** Inclou vuit característiques imprescindibles en una revista científica, sense les quals la revista concernida no ha de passar a ser avaluada.
- **Característiques de presentació de la revista.** S'hi reuneixen diversos aspectes formals de normalització que afecten la identificació de la revista i la seva presentació.
- **Característiques de gestió i política editorial.** En aquest apartat s'agrupen elements com objectius de la revista, mecanismes de selecció d'originals emprats, obertura de les contribucions, presència en bases de dades, etc.
- **Característiques relatives als continguts.** Les característiques que s'hi apunten no es refereixen a la qualitat dels continguts, sinó a la proporció o pes dels continguts científics originals sobre cap altre tipus de materials, a la presència d'elements que facilitin la difusió d'aquest contingut, com resums i paraules clau, i a les orientacions i normes que es donen als autors.

SciELO – Scientific Electronic Library Online

La Biblioteca Científica Electrònica en Línia (SciELO – Scientific Electronic Library Online) és un portal de revistes científiques de l'Amèrica Llatina, el Carib i algunes d'espanyoles. Es tracta d'un producte de la cooperació entre FAPESP, la Fundació de Suport a la Recerca de l'Estat de São Paulo, i BIREME, Centre Llatinoamericà i del Carib d'Informació en Ciències de la Salut. És un model de publicació electrònica cooperativa de revistes científiques a Internet, especialment confeccionat per a respondre a les necessitats de la comunicació científica als països en desenvolupament, i particularment de l'Amèrica Llatina i el Carib.

ERIH – European Reference Index for the Humanities, de l'European Science Foundation

L'objectiu d'ERIH (European Reference Index for the Humanities, de l'European Science Foundation) és identificar i augmentar la visibilitat de les revistes europees capdavanteres en humanitats en qualsevol llengua. Per a això, 15 plafons d'experts treballen en col·laboració amb agències, associacions i especialistes de tot el continent a fi de localitzar les millors revistes europees en 15 àrees de les humanitats.

ISI Journal Citation Reports (JCR)

L'indicador bibliomètric més utilitzat per a aquestes finalitats és el factor d'impacte (FI), ideat inicialment per Eugene Garfield per a identificar les revistes que havien de formar part de la cobertura del *Science Citation Index* (SCI) i publicat anualment en el *Journal Citation Reports* (JCR)

Què és el factor d'impacte?

El factor d'impacte d'una revista es calcula establint la relació entre les citacions que en un any han rebut els articles publicats per aquesta revista durant els dos anys anteriors, i el total d'articles que s'hi han publicat durant aquells dos anys.

Com es calcula?

Factor d'impacte de 2008

$$FI_{2008} = \frac{\text{Nre. de citacions durant el 2008 a articles del 2006-2007}}{\text{Nre. d'articles publicats durant el 2006-2007}}$$

Per a calcular el factor d'impacte d'una revista l'any 2008, se sumen totes les citacions que han rebut el 2008 els treballs publicats el 2006 i el 2007, i es divideixen pel nombre total d'articles publicats per la dita revista el 2006 i el 2007.

Permet avaluar la importància d'una revista, especialment si es compara amb altres de la mateixa temàtica. El fet de publicar en una revista indexada per l'ISI s'ha convertit en un signe intrínsec de qualitat.

Com localitzar el factor d'impacte d'una revista?

Cal entrar a "ISI Web of Knowledge" a partir de la Biblioteca de la UOC i fer clic en l'apartat "Factors d'impacte d'una revista", i després seguir les indicacions que proposa la Biblioteca per a entrar a l'*ISI Journal Citation Reports*.

El Journal Citation Reports (JCR) és una base de dades multidisciplinària produïda per l'antic ISI (Institute for Scientific Information), propietat ara de Thomson Reuters, amb un gran nombre d'aplicacions bibliomètriques i científiques per a determinar la importància relativa de les revistes per àrees de coneixement. A més, permet conèixer les revistes científiques de més impacte basant-se en l'anàlisi de les citacions dels articles publicats en les mateixes revistes.

El seu abast és internacional i multidisciplinari, ja que incorpora 8.000 revistes publicades per 3.000 editorials d'uns 60 països.

El JCR té dues edicions (*Science i Social Sciences*) mitjançant les quals es pot obtenir el rànquing de revistes, ordenar-les per categoria temàtica i conèixer-ne el factor d'impacte.

SCImago Journal & Country Rank

SCImago Journal & Country Rank és un portal que recull els indicadors científics sobre revistes i països extrets de la base de dades Scopus, d'Elsevier, i desenvolupats pel SCImago Research Group (format per membres de la Universitat de Granada, d'Extremadura, Carlos III de Madrid i Alcalá de Henares). Es va iniciar el desembre del 2007.

SJR (*SCImago Journal Rank*) és un indicador que expressa el nombre d'enllaços que una revista rep mitjançant la citació ponderada dels seus documents en relació amb el nombre de documents publicats durant l'any per cada publicació.

Els factors que inclou el SJR són: l'índex H, el nombre total de citacions per revista, el nombre total de documents publicats per revista i el nombre de citacions per document. Les seves principals opcions són la de rànquing de revistes i per països, la de filtre per grans àrees de coneixement, categories temàtiques, el país/revista i l'any (des de 1996 fins al 2006).

Índex H de Hirsch

L'objectiu de l'índex H de Hirsch, elaborat per Jorge E. Hirsch, catedràtic de física de la Universitat de Califòrnia, el 2005, és mesurar simultàniament la qualitat i la quantitat de producció científica.

Scholar Google

Scholar Google és un portal de recerca i recuperació de qualsevol text científic (no solament articles en revistes científiques). Inclou *abstracts* i citacions.

Scopus (Elsevier)

Scopus recull articles, patents, webs científiques, etc. Conté base dades d'*abstracts* i citacions.

2.2.2. Sistemes nacionals

- **RESH** – Revistes espanyoles de ciències socials i humanes: valoració integrada i índex de citacions
- **IN-RECS** – Índex d'impacte de revistes espanyoles de ciències socials
- **IN-RECJ** – Índex d'impacte de les revistes espanyoles de ciència jurídica
- **CARHUS Plus+**
- **DICE** – Difusió i qualitat editorial de les revistes espanyoles d'humanitats i ciències socials i jurídiques
- **Factor d'impacte potencial de les revistes mèdiques espanyoles**. Universitat de València

RESH – Revistes espanyoles de ciències socials i humanes: valoració integrada i índex de citacions

RESH (Revistes espanyoles de ciències socials i humanes) una eina elaborada pel grup de recerca Avaluació de publicacions científiques en ciències socials i humanes, de l'Institut d'Estudis Documentals en Ciència i Tecnologia (IEDCYT) –antic Centre d'Informació i Documentació Científica (CINDOC)–, organisme del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), que aporta els resultats de l'anàlisi de les revistes espanyoles de ciències socials i humanes des del punt de vista de la qualitat. Presenta en primer lloc els índexs de citacions corresponents als anys 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 i 2004, mitjançant els quals es pot valorar l'ús i la influència de cada una de les revistes que hi apareixen esmentades. A partir de les revistes esmentades, amb un simple clic, es pot accedir a les dades bibliogràfiques bàsiques de les revistes i als nivells de compliment d'altres paràmetres fonamentals de qualitat, tant editorial com de visibilitat internacional, i així es facilita una visió de conjunt sobre els diferents aspectes de la qualitat de cada revista, base d'una valoració integrada.

IN-RECS – Índex d'impacte de revistes espanyoles de ciències socials

IN-RECS (Índex d'impacte de revistes espanyoles de ciències socials) és una base de dades de les revistes espanyoles de ciències socials elaborada pel Grup E3: "Avaluació de la Ciència i de la Comunicació Científica", de la Universitat de Granada.

L'objectiu és conèixer l'impacte científic d'una revista, la seva evolució i la seva posició respecte a la resta de les revistes de l'especialitat mitjançant els diferents indicadors bibliomètrics, el principal dels quals és el factor d'impacte. L'impacte es recull des de 1994.

A més, permet conèixer quines publicacions citen una revista i quines són citades per aquesta; els articles més citats d'una especialitat, quins en són els autors, els articles i les revistes que les citen o que citen ells mateixos, i finalment conèixer quines institucions són les més citades. Àmbit cronològic: varia segons la disciplina. Disciplines que cobreix: biblioteconomia i documentació, economia, educació, geografia, sociologia i psicologia.

IN-RECJ – Índex d'impacte de les revistes espanyoles de ciència jurídica

L'IN-RECJ (índex d'impacte de les revistes espanyoles de ciència jurídica, elaborat pel mateix equip d'IN-RECS, inclou les disciplines en el domini de les ciències jurídiques: dret administratiu, civil i mercantil, constitucional, eclesial, financer, filosofia del dret, internacional, penal i processal, treball i dret romà i història del dret.

CARHUS Plus+, del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI)

CARHUS Plus+ és un sistema de classificació de revistes científiques dels àmbits de les ciències socials i humanitats que es publiquen a escala local, nacional i internacional. Aquest projecte el desenvolupa l'AGAUR a proposta de la Direcció General de Recerca. Les revistes s'han ordenat per àrees de coneixement.

DICE – Difusió i qualitat editorial de les revistes espanyoles d'humanitats i ciències socials i jurídiques

DICE (Difusió i qualitat editorial de les revistes espanyoles d'humanitats i ciències socials i jurídiques) és el fruit del conveni de col·laboració entre el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) i l'Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació (ANECA), entitat que finança el seu manteniment i ha estat creada pel grup d'investigació "Avaluació de publicacions científiques en ciències socials i humanes", del Centre d'Informació i Documentació Científica (IEDCYT antic CINDOC), CSIC.

El seu objectiu és facilitar el coneixement i la consulta d'algunes de les característiques editorials de les revistes espanyoles d'humanitats i ciències socials més estretament vinculades a la qualitat, relatives a aspectes tan qualitius com els mecanismes d'avaluació d'originals per a publicar, l'obertura dels òrgans de gestió i direcció, la presència de diferents institucions no vinculades a l'entitat editora entre les contribucions publicades, la difusió de les revistes en bases de dades multidisciplinàries i especialitzades de prestigi internacional o el tipus de presència a Internet.

L'ANECA el pren com a referència per a valorar les publicacions dels professors en les àrees de ciències socials i humanitats.

Factor d'impacte potencial de les revistes mèdiques espanyoles. Universitat de València

El factor d'impacte potencial de les revistes mèdiques espanyoles és un projecte elaborat per l'Institut d'Història de la Ciència i Documentació López Piñero i finançat per la Sotsdirecció General d'Estudis i Anàlisi del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. El seu principal objectiu és determinar el factor d'impacte nacional i internacional de les revistes biomèdiques espanyoles.

El factor d'impacte nacional es calcula considerant únicament les citacions que les revistes espanyoles reben d'un grup de prop de 100 revistes nacionals (revistes font o citadores). El criteri de selecció d'aquestes revistes ha estat la seva inclusió en la base de dades IME i en alguna altra base de dades internacional: Medline, Embase i Science Citation Index. Per a calcular el factor d'impacte d'una determinada revista, s'han sumat totes les citacions que ha rebut en els dos anys anteriors al del càlcul i s'han dividit pel nombre total

d'articles publicats en aquells dos anys. Per a calcular l'índex d'immediatesa, s'ha establert la relació entre les citacions que han rebut l'any del càlcul i els articles que han publicat aquell any.

3. Com descriure un recurs. Model de fitxa descriptiva

El model de fitxa conté els elements següents: a l'esquerra de la taula veiem el principal criteri de classificació (personal / institucional / documental); a la columna central, les categories, i a la dreta, els possibles continguts de cada una.

Les fonts documentals participen dels mateixos camps que les fonts personals i institucionals, però a més tenen uns camps que els són propis.

	Criteri	Explicació
Fonts personals, institucionals i documentals	Referència bibliogràfica	Hi consignem autor, títol, data, publicació, adreça URL, etc.
	Procedència	<ul style="list-style-type: none"> • Personal • Institucional • Documental
	Grau d'informació	<ul style="list-style-type: none"> • Primària • Secundària • Terciària
	Cobertura geogràfica	<ul style="list-style-type: none"> • Internacional • Nacional • Autonòmica • Regional • Local
	Tipus d'informació	<ul style="list-style-type: none"> • General • Especialitzada
	Consulta	<ul style="list-style-type: none"> • Camps o opcions de recerca
	Tipus de font o recurs	<ul style="list-style-type: none"> • Anuari • Base de dades de revistes • Bibliografia • Blog • Catàleg • Cercador • Diccionari • Directori • Portal • Enciclopèdia • Estadística • Guia • Literatura grisa (actes de congressos, informes, normes, patents, separates, tesis doctorals) • Llista de distribució • Manual, llibre de text • Memòria • Monografia • Pàgina web • Publicació en sèrie • Publicació periòdica • Repertori bibliogràfic

	Criteri	Explicació
	Idioma	<ul style="list-style-type: none"> • Català, castellà, anglès, francès...
	Actualitzacions	<ul style="list-style-type: none"> • Retrospectives o històriques • Periòdiques o en curs
Només fonts documentals	Naturalesa	<ul style="list-style-type: none"> • Textual • Numèrica • Gràfica • Iconogràfica
	Informació	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliogràfica • Biogràfica • Geogràfica • Cronològica • Legislativa • General
	Suport	<ul style="list-style-type: none"> • Paper • Pel·lícula • Suport informàtic
	Difusió	<ul style="list-style-type: none"> • Obert • Ús intern • Restringit • Publicada • Inèdita
	Ordenació	<ul style="list-style-type: none"> • Alfabètica • Sistemàtica • Per matèries • Cronològica • Geogràfica • Mixta

Tres exemples de fonts d'informació

A continuació presentem tres exemples de fonts d'informació generades a la Universitat Oberta de Catalunya, fet que ens permet, a més de descriure les fonts, il·lustrar perfectament el criteri de procedència:

1) **Personal**. Presentem el blog del programa de Documentació. Aquest blog està coordinat pel professorat de Documentació.

Exemple d'una font personal: Blog

Criteri	Exemple
Referència bibliogràfica	UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA. <i>Docublog. El blog del programa de Documentación de la Universitat Oberta de Catalunya</i> [en línia]. Disponible a: http://docublog.blogs.uoc.edu [Consulta: 30-03-2009].
Procedència	Font personal de caràcter col·lectiu
Grau d'informació	Font primària i secundària
Cobertura geogràfica	Nacional
Tipus d'informació	Proporciona informació especialitzada en documentació referencial, documental i multidisciplinària. DocuBlog és el blog del Programa de Documentació dels Estudis de Ciències de la Informació de la Universitat Oberta de Catalunya informa de les activitats i novetats relacionades amb el programa.

Criteri	Exemple
Consulta	Les recerques es poden fer per paraules clau o mitjançant un directori amb les opcions: Categories, Hemeroteca, Del.icio.us, Calendari de congressos, Vídeos, Traduccions, Propostes de lectures.
Tipus de font o recurs	Blog
Idioma	Català
Actualitzacions	Actualització periòdica

2) **Institucional.** Presentem el Portal de la Universitat Oberta de Catalunya.

Exemple d'una font institucional: Portal de la UOC

Criteri	Exemple
Referència bibliogràfica	UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA. <i>Universitat Oberta de Catalunya</i> . [en línia]. Disponible a: http://www.uoc.edu [Consulta: 30-03-2009].
Procedència	Font institucional
Grau d'informació	Font primària i secundària
Cobertura geogràfica	Nacional
Tipus d'informació	Pàgina web de la UOC. Informació sobre la universitat, estudis, recerca i innovació, difusió i publicacions, àrees temàtiques i biblioteca.
Consulta	Tipus directori d'opcions per a usuaris externs. Directori i cercador per a usuaris autoritzats.
Tipus de font o recurs	Portal institucional
Idioma	Català
Actualitzacions	Actualització periòdica

3) **Documental.** Presentem el catàleg de la biblioteca universitària de la UOC.

Exemple d'una font documental: Catàleg de la Biblioteca de la UOC

Criteri	Explicació
Referència bibliogràfica	UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA. <i>Biblioteca virtual de la UOC</i> [en línia]. Disponible a: http://biblioteca.uoc.edu/cat/home.html [Consulta: 30-03-2009]
Procedència	Documental
Grau d'informació	Secundària
Cobertura geogràfica	Nacional
Tipus d'informació	Especialitzada. Inclou col·lecció de documents físics i electrònics. Enllaça amb el catàleg col·lectiu de biblioteques universitàries catalanes. La col·lecció digital conté una gran varietat de recursos organitzats per tipus documentals (bases de dades a text complet, revistes electròniques) o àrees temàtiques (dret, documentació, etc.).

Criteri	Explicació
Consulta	Ofereix dos apartats : 1) Novetats / Serveis / Webs de producció científica. 2) Recerques: al catàleg, bases de dades, col·lecció digital. En tots dos casos les recerques es fan per autor, títol, matèria, paraules clau, assignatures i ISBN.
Tipus de font o recurs	Catàleg
Idioma	Castellà, català, anglès
Actualitzacions	Periòdiques
Naturalesa	Textual
Informació	Bibliogràfica
Suport	Suport informàtic
Difusió	Obert Ús intern
Ordenació	Mixta: alfabètica, per matèries, sistemàtica, cronològica

Activitats

Com elaborar una bibliografia i una citació

1. Els elements per a referenciar un article de revista en paper són els mateixos que en una revista electrònica? Elaboreu les dues referències prenent com a exemple un article de l'últim número de la revista *El profesional de la Información*.
2. Mitjançant la lectura de la norma UNE i l'ISO 690-2, comenteu els elements, la transcripció i l'ordre en la seqüència per als tipus documentals següents: una norma, un informe, una llei, un programa d'ordinador.
3. Creeu una base de dades personal amb RefWorks: introduïu-hi registres de forma manual, importeu registres des d'altres bases de dades, com per exemple ISOC de Biblioteconomia i Documentació, i elaboreu la bibliografia en dos formats (ISO 690-2 i APA).

Com seleccionar i avaluar

1. A partir de les lectures proposades per a la selecció i avaluació de recursos, enumereu quins paràmetres i indicadors són els més importants per a avaluar una font institucional.
2. Quins sistemes d'avaluació coneixeu per a localitzar l'impacte de les següents revistes científiques la temàtica de les quals tracta de les ciències socials, informació i documentació i medicina?
3. Quants criteris de qualitat ha de tenir l'edició d'una revista científica perquè tingui més visibilitat? Projectes que coneixeu sobre aquest tema.

Bibliografia

Com elaborar una bibliografia i una citació

Biblioteca de La Rioja. *Cómo elaborar e interpretar referencias bibliográficas* [document en línia]. [Data de consulta: 30 de març del 2009].

Borgoños Martínez, M. D. (1999). *Análisis de redacción de referencias y citas bibliográficas en literatura científica, a través del estudio de la normalización bibliográfica*. Tesis doctoral presentada al Departament de Literatura Espanyola i Teoria de la Literatura de la Universitat de Múrcia. Directora Celia Chaín Navarro [document en línia]. [Data de consulta: 30 de març del 2009].

Carrizo Sainero, G. (2000). "Normalización". A: Carrizo Sainero, Gloria (coord). *Manual de fuentes de información* (pàg. 113-138). Saragossa: CEGAL.

Domínguez Aroca, M. I. *Cómo elaborar e interpretar referencias bibliográficas* [document en línia]. [Data de consulta: 30 de març del 2009].

Estivill Rius, A.; Urbano Salido, C. *Cómo citar recursos electrónicos*. Versión 1.0. Barcelona: Universitat de Barcelona. Facultat de Biblioteconomia i Documentació [document en línia]. [Data de consulta: 30 de març del 2009].

Herrera Díez, F. *RDIB. Recursos de interés bibliotecario* [documento en línea]. [Data de consulta: 30 de març del 2009].

IFLA. *The official website of the International federation of library associations and institutions*. [document en línia] [Data de consulta: 30 de març del 2009]

IFLA. *Style guide and resources* [document en línia]. [Data de consulta: 30 de març del 2009].

Información documentación. Referencias bibliográficas. Parte 2: Documentos electrónicos y sus partes. ISO 690-2 (1999): (F). Ginebra: ISO, 1999.

ISO. *International organization of standardization* [documento en línea]. [Data de consulta: 2 de febrer del 2009].

Marcos Mora, M. C. (2002). "Citar documentos electrónicos. Revisión de propuestas y planteamientos de pautas generales". *Anales de Documentación* (núm. 5, pàg. 235-243) [document en línia]. [Data de consulta: 30 de març del 2009].

Referencias bibliográficas. Contenido, forma y estructura. UNE 50-104:1994. Madrid: AENOR (Asociación Española de Normalización y Certificación), 1994.

Serrat Brustenga, M.; Sunyer Lázaro, S. (2005, juny). "Experiencias en l'ús dels gestors de referències bibliogràfiques a la biblioteca del campus de Terrassa de la UPC". *BiD* [article en línia] (núm. 14) [document en línia]. [Data de consulta: 30 de març del 2009].

Sorli Rojo, A; Merlo Vega, J. A. (2000, juliol-setembre). "Organizaciones de normalización en Internet". *Revista Española de Documentación Científica* (vol. 23, núm. 2, pàg. 327-340) [document en línia]. [Data de consulta: 30 de març del 2009].

Com seleccionar i avaluar

Ayuso García, M. D.; Martínez Navarro, V. (2006). "Evaluación de calidad de fuentes y recursos digitales: guía de buenas prácticas". *Anales de Documentación* (núm. 9, pàg. 17-42) [document en línia].

Campanario, J. M. *Cómo escribir y publicar un artículo científico. Cómo estudiar y aumentar su impacto* [document en línia].

Codina Bonilla, Ll. (2000a). "Evaluación de recursos digitales en línea: conceptos, indicadores y métodos". *Revista Española de Documentación Científica* (vol. 23, pàg. 9-44) [document en línia].

Codina Bonilla, Ll. (2000b). "Parámetros e indicadores de calidad para la evaluación de recursos digitales". A: *VII Jornadas españolas de documentación* (pàgs. 135-144). Bilbao: Servicio de Publicaciones de la Universidad del País Vasco.

CINDOC-CSIC. *Plataforma Open-Access de revistas científicas electrónicas españolas y latinoamericanas* [document en línia]. [Data de consulta: 10 d'abril del 2009].

Delgado López-Cózar, E.; Ruiz-Pérez, R.; Jiménez-Contreras, E. (2006). *La edición de revistas científicas. Directrices, criterios y modelos de evaluación*. Universidad de Granada. Grupo de Investigación EC3: Evaluación de la Ciencia y de la Comunicación Científica. Granada, 264 pàg. [document en línia]. [Data de consulta: 5 de abril del 2009].

Estivill, A.; Abadal, E. (2000). "Acceso a los recursos web gratuitos desde las bibliotecas". *El Profesional de la información* (vol. 9, núm. 11, pàg. 4-20).

González de Dios, J.; Mateos Hernández, M. A.; González Casado, I. (1998) "Factor de impacto internacional, nacional y por especialidades: en busca del mejor indicador bibliométrico". *Revista Española de Pediatría* (vol. 54, pàg. 430-436).

Ibarra Contreras, R.; Lara Pacheco, G.; Olivares Marín, S. *Guía para seleccionar recursos gratuitos* [document en línia]. [Data de consulta: 6 de març del 2009].

Martín González, J. C.; Merlo Vega, J. A. (2003). "Las revistas electrónicas: características, fuentes de información y medios de acceso". *Anales de Documentación* (núm. 6, pàg. 155-186).

Merlo Vega, J. A. (2003). "La evaluación de la calidad de la información web: aportaciones teóricas y experiencias prácticas". A: *Recursos informativos: creación, descripción y evaluación* (pàg. 101-110). Mérida: Junta de Extremadura ("Sociedad de la información", 8) [document en línia].

Orera Orera, L. (1996). *Manual de Biblioteconomía*. Madrid: Síntesis.

Román Román, A. (coord.) (2001). *La edición de revistas científicas. Guía de buenos usos* [document en línia]. Madrid: CINDOC-CSIC.

Salvador Oliván, J. A.; Angós Ullate, J. M. (2001). "¿Evaluar la calidad de los recursos Web o simplemente filtrarlos?". *Documentación de las Ciencias de la Información* (núm. 24, pàg. 105-126).

Salvador Oliván, J. A.; Angós Ullate, J. M.; Fernández Ruiz, M. J. (1999). "Criterios para evaluar la calidad de las nuevas fuentes de información en Internet". *Scire* (vol. 5, núm. 2, pàg. 99-113).

Smith, A. G. (1997). "Criterios para la evaluación de recursos de información de Internet". *The Public Access Computer Systems Review* (vol. 8, núm. 3) [document en línia]. [Data de consulta: 2 de febrer del 2009].

